

Patrycja Karolina Szarek

Wpływ funduszy europejskich na zmiany przestrzenno-funkcjonalne na przykładzie miasta Ostródy

Acta Scientiarum Polonorum. Administratio Locorum 15/3, 49-64

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WPLYW FUNDUSZY EUROPEJSKICH NA ZMIANY PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNE NA PRZYKŁADZIE MIASTA OSTRÓDY

Patrycja Karolina Szarek

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Streszczenie. Artykuł dotyczy wpływu dotacji z budżetu Unii Europejskiej na zmiany przestrzenno-funkcjonalne oraz rozwój miasta Ostródy. Zakres czasowy obejmuje dwa etapy finansowania: lata 2004–2006 (ZPORR) oraz lata 2007–2013 (PO RPW i RPO WiM). Analizie poddano projekty, które bezpośrednio wpłynęły na przemiany w sferze przestrzennej bądź funkcjonalnej miasta. Najwięcej inwestycji zrealizowano z RPO Warmia i Mazury, największe koszty poniesiono w ramach PO „Rozwój Polski Wschodniej”. 80% wszystkich inwestycji związanych jest ze wsparciem potencjału turystycznego, istotną rolę odgrywają również procesy rewitalizacji. Na podstawie przeprowadzonych badań można wnioskować, że miasto doskonale wykorzystało szansę stworzoną po akcesji Polski do struktur europejskich, a bez pozyskanego wsparcia finansowego wiele inwestycji mogłoby nie zostać zrealizowanych.

Słowa kluczowe: fundusze europejskie, finansowanie, zmiany przestrzenno-funkcjonalne, rozwój lokalny, miasto

WPROWADZENIE

Fundusze strukturalne są jednym z ważniejszych źródeł finansowania rozwoju lokalnego. Po akcesji Polski do struktur europejskich pojawiła się możliwość korzystania z licznych programów operacyjnych. Wiele miast i regionów oraz prywatnych podmiotów potraktowało to jako okazję do rozwoju. Dotacje znacząco wpływają na wzrost dochodów samorządów oraz pozostałych beneficjentów i przyczyniają się do zmian w strukturze przestrzennej, funkcjonalnej, a także umocnienia wiodących funkcji miasta. Nie stanowią jedyne źródła rozwoju – wiele działań rozwojowych zostaje podjętych za pomocą innych możliwości finansowania m.in. programów rządowych. Fundusze unijne

Adres do korespondencji – Corresponding author: Patrycja K. Szarek, Katedra Palnowania i Inżynierii Przestrzennej, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, ul. R. Prawocheńskiego 15, 10-720 Olsztyn, e-mail: patrycja.szarek@uwm.edu.pl

© Copyright by Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, Olsztyn 2016

odgrywają jednak ogromną rolę w finansowaniu zwłaszcza dużych inwestycji, m.in. infrastruktury drogowej, a także w rozwoju licznych lokalnych przedsięwzięć. Programy unijne znacząco wpływają na zmniejszenie różnic w poziomie rozwoju i życia między poszczególnymi regionami kraju. Tematyka absorpcji funduszy europejskich i ich wpływ na finanse oraz rozwój poruszana jest zarówno na poziomie międzynarodowym (EU Funds in Central and Eastern Europe, Progress report 2007–2013, 2014), jak i poszczególnych krajów członkowskich UE [Bajko i Józwiak 2008, Bud 2015, Churski 2008, Ferry i McMaster 2005, Zaman i Criste 2011]. W Polsce dotacje odgrywają istotną rolę i stanowią źródło badań na wielu płaszczyznach, m.in. rozwoju regionalnego i lokalnego [Bartosiewicz i Kamiński 2014, Buczkowski 2011, Grzebyk 2012, Katola 2012, Kossowski i Klimczuk 2012, Kozak 2011, Kulawik 2014, Maciejuk 2013, Standar i Puślecki 2011], rozwoju turystyki [Panasiuk 2013], przeprowadzania procesów rewitalizacji [Płoszaj 2011, Siemiński i Topczewska 2009, Prusik i in. 2015, Rogatka i in. 2015].

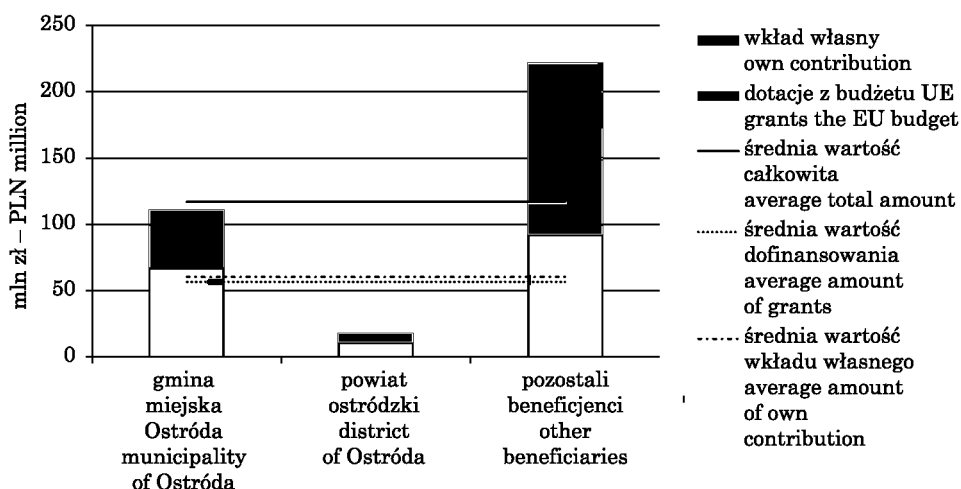
Wśród miast pozyskujących fundusze europejskie na rozwój oraz wzmacnianie i wykorzystywanie istniejącego potencjału znalazła się Ostróda, która swój obecny wygląd oraz umocnienie funkcji turystycznej zawdzięcza w dużej mierze licznym dotacjom. Wpłynęły one istotnie na przemiany przestrzenno-funkcjonalne, które zachodziły w przestrzeni miasta od 2004 r.

CEL, ZAKRES I METODY BADAŃ

Celem badań jest wykazanie wpływu finansowania z budżetu Unii Europejskiej na rozwój przestrzenno-funkcjonalny Ostródy. Przyjęty okres analizy obejmuje dwa etapy pozyskiwania funduszy europejskich: lata 2004–2006 oraz lata 2007–2013 z uwagi na zakończenie i rozliczenie wszystkich projektów. Uwzględniono zarówno beneficjentów w postaci samorządów terytorialnych, organizacji pozarządowych, jak i prywatnych przedsiębiorców. Pod uwagę wzięto tylko te inwestycje dofinansowane z budżetu Unii Europejskiej, które miały bezpośredni wpływ na przemiany struktury przestrzenno-funkcjonalnej miasta. Związane są one z Regionalnym programem operacyjnym „Warmia i Mazury” (lata 2007–2013), programem operacyjnym „Rozwój Polski Wschodniej” (lata 2007–2013) oraz ze Zintegrowanym programem operacyjnym rozwoju regionalnego (lata 2004–2006). Należy zaznaczyć, że całkowita wartość wszystkich dotacji otrzymanych w latach 2004–2013 przez gminę miejską i inne podmioty jest dużo wyższa, jednak tematem pracy nie jest omawianie wszystkich programów operacyjnych (np. dotyczących zakupu sprzętu czy aktywizacji zawodowej bezrobotnych), a jedynie tych, które wpłynęły na przekształcenia struktury miasta m.in. poprzez rozwój turystyki, przeprowadzanie procesów rewitalizacji, tworzenie nowych obiektów handlowo-usługowych czy poprawę istniejącego zagospodarowania Ostródy. Podczas badań wykorzystano metody matematyczno-statystyczne, graficzne, przeprowadzono inwentaryzację w terenie.

INWESTYCJE DOFINANSOWANE ZE ŚRODKÓW UNIJNYCH W LATACH 2004–2013

W latach 2004–2013 w Ostródzie zrealizowano inwestycje o łącznym koszcie całkowitym wynoszącym 351mln zł, przy czym 48,4% kwoty pochodziło z budżetu Wspólnoty Europejskiej (rys. 1). Przedsięwzięcia realizowane przez gminę miejską osiągnęły wartość ponad 111mln zł (co stanowi 32% ogółu), z czego 61% całkowitej kwoty zostało pokryte z budżetu unijnego.

Rys. 1. Wartość realizowanych inwestycji w Ostródzie w latach 2004–2013 w podziale na beneficjentów z uwzględnieniem dotacji z budżetu UE oraz wkładu własnego

Fig. 1. Value of investments conducted in Ostróda in 2004–2013, divided by beneficiaries, including the grants financed from the budget of the European Union and own contribution

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych programów operacyjnych Unii Europejskiej

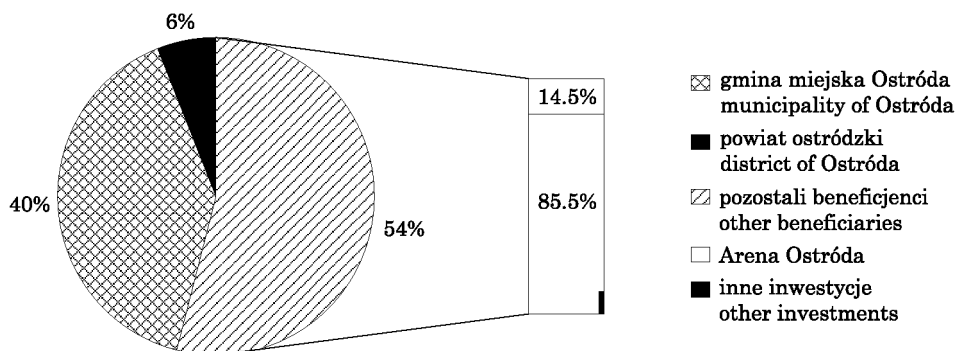
Source: own elaboration on the basis of data from the Operational Programmes of the European Union

Najwyższą wartość finansową osiągnęły projekty wykonane przez pozostałych beneficjentów takich jak Spółdzielnia Mieszkaniowa „Jedność”, Powiatowy Zespół Opieki Zdrowotnej w Ostródzie oraz spółki Demuth Alfa oraz EXPO ARENA odpowiedzialne za powstanie Centrum Targowo-Konferencyjnego Warmii i Mazur Arena Ostróda. W tym przypadku udział dofinansowania w stosunku do wartości inwestycji był najniższy i wynosił 41% kwoty realizowanych przedsięwzięć. Średnia wartość całkowita realizowanych na terenie Ostródy projektów wyniosła 117 mln zł, przy czym 48% stanowiły środki unijne, a 52% wkład własny beneficjentów.

Inwestycje realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego: gminę miejską Ostróda oraz powiat ostródzki charakteryzują się większym udziałem dofinansowania ze środków unijnych w stosunku do przedsięwzięć pozostałych beneficjentów. Można sądzić, iż bez wsparcia finansowego ze strony Unii Europejskiej wiele inwestycji mogłoby

nie zostać zrealizowanych, co przyczyniłoby się do stagnacji w rozwoju miasta (szczególnie w sferze turystycznej oraz usługowej) oraz wywarłoby istotny wpływ na kształt przestrzeni miejskiej.

W latach 2004–2013 dotacje z budżetu Wspólnoty Europejskiej wyniosły łącznie 170 mln zł, z czego 46% środków finansowych uzyskały jednostki samorządu terytorialnego: gmina miejska Ostróda – 40% oraz powiat ostródzki – 6%. Wysoki udział dotacji dla pozostałych beneficjentów (54%) wiąże się z pozyskaniem dofinansowania na utworzenie na terenie Ostródy Centrum Targowo-Konferencyjnego Warmii i Mazur Arena Ostróda (rys. 2). Dotacje na tę inwestycję stanowiły 85% środków z budżetu UE przekazanych pozostałym beneficjentom.

Rys. 2. Dotacje z budżetu Unii Europejskiej w Ostródzie według beneficjentów w latach 2004–2013

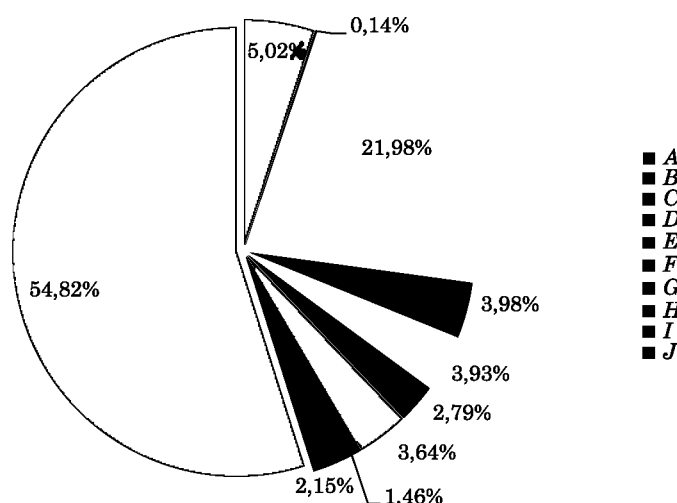
Fig. 2. Grants financed from the budget of the European Union in Ostróda according to beneficiaries in 2004–2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych programów operacyjnych Unii Europejskiej

Source: own elaboration on the basis of data from the Operational Programmes of the European Union

Uwzględniając dane dotyczące liczby i kosztów inwestycji wspieranych przez programy operacyjne Wspólnoty Europejskiej na terenie Ostródy zaobserwować można, że większość przedsięwzięć (łącznie 23 stanowiące blisko 45% ogółu nakładu finansowego) związanych jest z Regionalnym programem operacyjnym „Warmia i Mazury” na lata 2007–2013 (rys. 3, tab. 1).

Największe wydatki w tym programie poniesiono na działania priorytetu 2 związane ze wzrostem potencjału oraz atrakcyjności oferty turystycznej regionu. Wszystkie przedsięwzięcia z tej osi priorytetowej realizowane są przez gminę miejską Ostróda. Najwięcej inwestycji wpływających na kształt i wygląd przestrzeni miejskiej (10) związanych jest z priorytetem dotyczącym rozwoju, restrukturyzacji i rewitalizacji miast, którego zasadniczym celem jest wzmocnienie miast o wysokim potencjale rozwojowym. Obejmują one m.in. humanizację blokowisk – działania oparte na poprawie warunków i standardu życia ludności oraz adaptacji nieużytkowanych budynków do nowych funkcji (sportowych, rekreacyjnych, kulturalnych). W mieście działania te prowadziły Spółdzielnia Mieszkaniowa „Jedność”, powiat ostródzki oraz gmina miejska Ostróda. Istotną rolę

Rys. 3. Inwestycje współfinansowane z budżetu Unii Europejskiej w latach 2004–2013 w Ostródzie w podziale na programy, osie priorytetowe oraz działania. Objaśnienia: Regionalny program operacyjny „Warmia i Mazury”, priorytet 1: Przedsiębiorczość: *A* – Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw; *B* – Wspieranie wytwarzania i promocji produktów regionalnych; priorytet 2: Turystyka: *C* – Wzrost potencjału turystycznego; priorytet 4: Rozwój, restrukturyzacja i rewitalizacja miast: *D* – Humanizacja blokowisk; *E* – Rewitalizacja miast; *F* – Restrukturyzacja terenów powojennych i poprzemysłowych; priorytet 5: Infrastruktura transportowa regionalna i lokalna: *G* – Infrastruktura transportowa służąca rozwojowi lokalnemu; Zintegrowany program operacyjny rozwoju regionalnego, priorytet 1: *H* – Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów; *I* – Rozwój turystyki i kultury; program operacyjny „Rozwój Polski Wschodniej”, priorytet III: Wojewódzkie ośrodki wzrostu: *J* – Infrastruktura turystyki kongresowej i targowej

Fig. 3. Investments co-financed from the budget of the European Union in 2004–2013 in Ostróda, divided by programmes, priority axes and actions. Explanatory notes: Regional Operational Programme of Warmia and Mazury, priority 1: Entrepreneurship: *A* – Improvement of enterprise competitiveness; *B* – Support for production and promotion of the regional products; priority 2: Tourism: *C* – Increase in the potential of tourism; priority 4: Development, restructuring and revitalisation of towns: *D* – Humanisation of inhabitants in run-down and problematic urban areas; *E* – Restructuring of former military and post-industrial areas; priority 5: Regional and local transport infrastructure: *G* – Transport infrastructure contributing to local development; Integrated Regional Operational Programme, priority 1: *H* – Development and modernisation of the infrastructure to enhance regional competitiveness; *I* – Development of culture and tourism; Development of Eastern Poland Operational Programme, priority III: Voivodeship growth centres: *J* – Infrastructure of congress and fair tourism

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych programów operacyjnych Unii Europejskiej

Source: own elaboration on the basis of data from the Operational Programmes of the European Union

Tabela 1. Inwestycje współfinansowane z budżetu Unii Europejskiej w latach 2004–2013 w Ostródzie w podziale na programy, osie priorytetowe oraz działania

Table 1. Investments co-financed from the budget of the European Union in 2004–2013 in Ostróda, divided by programmes, priority axes and actions

Program Programme	Oś priorytetowa Priority axis	Działanie Action	Wartość całkowita [zł] Total amount [PLN]	Wysokość dofinansowania [zł] Total amount of grants [PLN]	Wysokość wkładu własnego [zł] Amount of own contribution [PLN]	Liczba zrealizowanych projektów Number of implemented projects
1	2	3	4	5	6	7
PO RPW DEP OP	III. Wojewódzkie ośrodki wzrostu III. Voivodeship growth centres	III.2. Infrastruktura turystyki kongresowej i targowej III.2. Infrastructure of congress and fair tourism	194 145 389	78 819 801	115 325 589	2
Suma Sum	–	–	194 145 389	78 819 801	115 325 589	2
ZPORR IROP	1. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmacnianiu konkuren- cyjności regionów 1. Development and modernisation of the infrastructure to enhance regional competitiveness	1.1. Modernizacja i rozbudowa regionalnego układu transportowego 1.1. Modernisation and development of the regional transport system	5 179 787	2 504 242	2 675 544	2
ZPORR IROP	1. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmacnianiu konkuren- cyjności regionów 1. Development and modernisation of the infrastructure to enhance regional competitiveness	1.4. Rozwój turystyki i kultury 1.4. Development of culture and tourism	7 639 994	3 384 694	4 255 300	2
Suma Sum	–	–	12 819 780	5 888 937	6 930 844	4

1	2	3	4	5	6	7
RPO WiM ROP for Warmińsko- -Mazurskie Voivodship	1. Przedsiębiorczość 1. Entrepreneurship	1.1. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw 1.1. Improvement of enterprise competitiveness	18 041 356	9 463 873	8 577 483	6
RPO WiM ROP for Warmińsko- -Mazurskie Voivodship	1. Przedsiębiorczość 1. Entrepreneurship	1.3. Wspieranie wytwarzania i promocji produktów regionalnych 1.3. Support for production and promotion of the regional products	507 362	404 345	103 017	1
RPO WiM ROP for Warmińsko- -Mazurskie Voivodship	2. Turystyka 2. Tourism	2.1. Wzrost potencjału turystycznego 2.1 Increase in the potential of tourism	77 839 916	47 962 859	29 877 056	4
RPO WiM ROP for Warmińsko- -Mazurskie Voivodship	4. Rozwój, restrukturyzacja i rewitalizacja miast 4. Development, restructuring and revitalisation of towns	4.1. Humanizacja blokowisk 4.1 Humanisation of inhabitants in run-down and problematic urban areas	14 112 043	7 170 421	6 941 622	6
RPO WiM ROP for Warmińsko- -Mazurskie Voivodship	4. Rozwój, restrukturyzacja i rewitalizacja miast 4. Development, restructuring and revitalisation of towns	4.2. Rewitalizacja miast 4.2 Revitalisation of towns	10 767 479	6 492 018	4 275 461	2
RPO WiM ROP for Warmińsko- -Mazurskie Voivodship	4. Rozwój, restrukturyzacja i rewitalizacja miast 4. Development, restructuring and revitalisation of towns	4.3. Restrukturyzacja terenów powojennych i poprzemys- lowych 4.3. Restructuring of former military and post-industrial areas	9 871 852	5 514 286	4 357 566	2

1	2	3	4	5	6	7
RPO WiM	5. Infrastruktura	5.2. Infrastruktura transportowa				
ROP for	transportowa regionalna	slużąca rozwojowi lokalnemu				
Warmińsko-	i lokalna	5.2. Transport infrastructure	12 895 944	8 137 487	4 758 457	2
-Mazurskie	5. Regional and local	contributing to local				
Voivodship	transport infrastrucur	development				
Suma	–	–	144 035 951	85 145 289	58 890 662	23
Sumi						
Suma całkowita			351 001 121	169 854 026	181 147 095	29
Total amount						
Objaśnienia – Explanatory notes:						
PO RPW – program operacyjny „Rozwój Polski Wschodniej”						
DEP OP – Development of Eastern Poland Operational Programme						
ZPORR – Zintegrowany program operacyjny rozwoju regionalnego						
IROP – Integrated Regional Operational Programme						
RPO WiM – Regionalny program operacyjny „Warmia i Mazury”						
ROP for Warmińsko-Mazurskie Voivodship – Regional Operational Programme for Warmia and Mazury						
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta Ostróda oraz programów operacyjnych Unii Europejskiej						
Source: own elaboration on the basis of data from Ostróda Municipal Office and Operational Programmes of the European Union						

w układzie przestrzenno-funkcjonalnym Ostródy odgrywają procesy rewitalizacji poszczególnych obiektów bądź całych kompleksów zabudowań. Duże znaczenie miały również inwestycje związane z rozwojem przedsiębiorczości – m.in. przygotowaniem terenów inwestycyjnych oraz udzielanym wsparciem dla nowo otwieranych obiektów – a także tworzeniem infrastruktury transportowej służącej rozwojowi lokalnemu.

PRZEKSZTAŁCENIA PRZESTRZENI MIEJSKIEJ

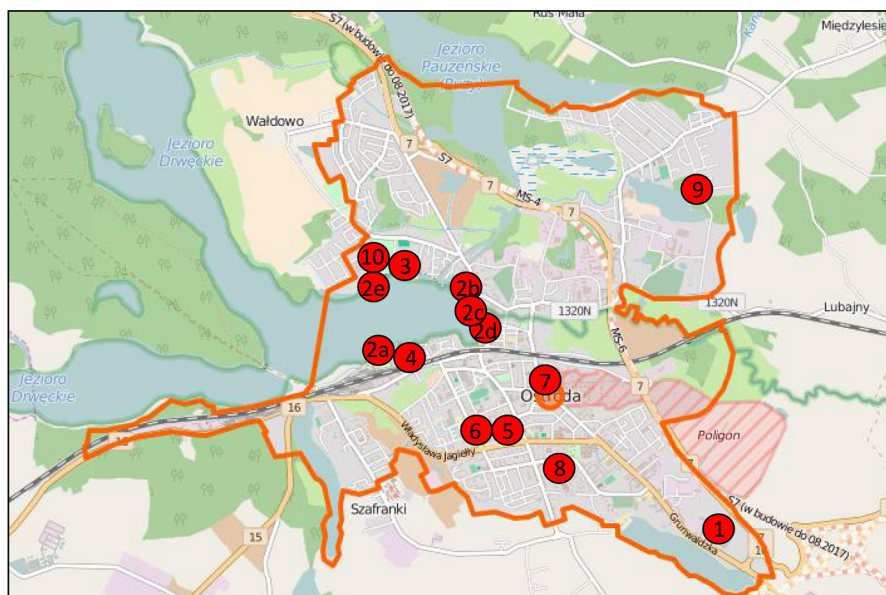
W latach 2004–2013 na obszarze Ostródy zrealizowano 29 projektów dofinansowanych ze środków Unii Europejskiej mających wpływ na zmiany przestrzeni miejskiej. Rozmieszczenie ważniejszych przedstawiono na rysunku 4.

Większość kluczowych dla rozwoju miasta przedsięwzięć zlokalizowanych jest w centrum oraz wzdłuż nabrzeża Jeziora Drwęckiego, obejmując najatrakcyjniejsze pod względem turystycznym i inwestycyjnym części miasta.

Największy nakład finansowy poniesiony w analizowanym okresie wiąże się z inwestycją realizowaną w ramach programu operacyjnego „Rozwój Polski Wschodniej”. Głównym celem programu jest realizacja projektów o kluczowym znaczeniu dla przyspieszenia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju [Narodowa strategia spójności 2007–2013]. W ramach priorytetu „Infrastruktura turystyki kongresowej i targowej” w mieście powstało Centrum Targowo-Konferencyjne Warmii i Mazur Arena Ostróda. Odbywające się imprezy na skalę regionalną, krajową, a także międzynarodową w istotny sposób przyczyniły się do promocji miasta w Polsce oraz za granicą. Inwestycja ta pozytywnie wpłynęła zarówno na przemiany w sferze przestrzenno-funkcjonalnej poprzez zagospodarowanie nieużytkowanych terenów miasta oraz dawnych obiektów usługowo-handlowych o mniejszej powierzchni użytkowej, jak i na podniesienie rangi Ostródy do jednego z krajowych ośrodków targowych. Korzystne zmiany nastąpiły również w sferze społeczno-gospodarczej, przejawiając się tworzeniem nowych miejsc pracy oraz aktywizacją mieszkańców. Lokalizacja obiektu w Ostródzie oraz strategiczne położenie na styku dróg krajowych nr 7 i 16 także znacząco podnosi atrakcyjność inwestycyjną i turystyczną miasta.

Istotny wpływ na przekształcenia w sferze przestrzennej oraz funkcjonalnej miasta mają inwestycje realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego: gminę miejską Ostróda oraz powiat ostródzki. Obejmują działania z zakresu sfery społecznej, gospodarczej oraz infrastrukturalnej, wzmocnienie funkcji administracyjnej, a przede wszystkim przedsięwzięcia wpływające na rozwój funkcji usługowej i turystycznej Ostródy.

Najważniejszym działaniem wpływającym na przemiany przestrzenno-funkcjonalne oraz wzmocnienie funkcji turystycznej miasta była realizacja projektu zagospodarowania turystycznego nabrzeża Jeziora Drwęckiego. W ramach projektu (przebiegającego w trzech etapach) powstał tor kajakowy, na którym rozgrywać można zawody na dystansach do 1000 m; ponownie zagospodarowano kąpielisko miejskie, otworzono wypożyczalnię sprzętu wodnego, na jeziorze utworzono wyciąg nart wodnych z niezbędnym zapleczem technicznym oraz wypożyczalnią sprzętu stanowiący jedną z największych atrakcji turystycznych miasta. Na zagospodarowanym akwenie odbyły się liczne imprezy

- 1 – Centrum Targowo-Konferencyjne Warmii i Mazur Arena Ostróda
Conference and Trade Fair Centre Arena Ostróda
- 2 – zagospodarowanie turystyczne nabrzeża Jeziora Drwęckiego w Ostródzie
tourist infrastructure at the quay of Drwęckie Lake in Ostróda
- 2a – stacja wodna – riverside hostel
- 2b – amfiteatr – amphitheatre
- 2c – tor do wakeboardingu – wakeboard track
- 2d – fontanna multimedialna – multimedia fountain park
- 2e – kąpielisko miejskie – municipal swimming complex
- 3 – przebudowa kompleksu sportowo-rekreacyjnego przy ul. 3 Maja w Ostródzie
alteration of the City Sports and Leisure Centre at 3 Maja Street in Ostróda
- 4 – rewitalizacja budynku dworca w Ostródzie
revitalisation of the railway station building in Ostróda
- 5 – rewitalizacja budynku powojkowego na nowoczesne Centrum Użyteczności Publicznej
transformation of the former military site into a modern Public Utility Centre
- 6 – rewitalizacja infrastruktury technicznej i drogowej na terenie „Białych koszar”
revitalisation of technical and road infrastructure within the area of „Białe koszary”
- 7 – renowacja zabytkowego budynku liceum
restoration of the historic secondary school building
- 8 – humanizacja blokowisk
humanisation of inhabitants in run-down and problematic urban areas
- 9 – przygotowanie terenów inwestycyjnych przy ul. Osiedlowej
preparation of investment areas at Osiedlowa Street
- 10 – Budowa ul. Turystycznej – construction of Turystyczna Street

Rys. 4. Rozmieszczenie ważniejszych inwestycji dofinansowanych ze środków Unii Europejskiej realizowanych w Ostródzie w latach 2004–2013

Fig. 4. Distribution of the most important investments financed from the EU funds, implemented within the area of Ostróda in 2004–2013

Źródło: opracowanie własne

Source: own elaboration

sportowe, m.in. mistrzostwa Polski w wakeboardzie, mistrzostwa Europy w maratonie Kajakowym oraz Mistrzostwa Polski Smoczyc Łodzi. Przemiany objęły również nabrzeże, wzdłuż którego utworzono ciągi rowerowo-pieszne, parkingi, multimedialną fontannę, stację wodną z pomostami, odnowiono i zagospodarowano promenadę. Przedsięwzięciem o dużym znaczeniu kulturalnym i turystycznym była budowa amfiteatru z krytą widownią i widokiem na Jezioro Drwęckie, stanowiąc miejsce odbywania się licznych koncertów i innych imprez, głównie kulturalnych. Podjęte działania doceniono w II edycji konkursu organizowanego przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego „Polska pięknie – 7 cudów funduszy europejskich”, w którym projekt zagospodarowania nabrzeża Jeziora Drwęckiego w Ostródzie otrzymał główną nagrodę w kategorii „Turystyka aktywna” [II edycja konkursu... 2009]. Infrastrukturę nabrzeża uzupełnia kompleks sportowo-rekreacyjny obejmujący boiska sportowe, korty tenisowe, sztuczne lodowisko oraz ściankę wspinaczkową. Jego obecny kształt jest efektem przebudowy dofinansowanej z funduszy europejskich. Rewitalizacji oraz modernizacji poddano również dawny park Collisa położony nad Jeziorem Drwęckim, który wyposażono w urządzenia małej architektury, infrastrukturę sportowo-rekreacyjną, ogródki jordanowskie oraz ścieżki spacerowe.

Inwestycje związane z infrastrukturą turystyczną przeprowadzone w latach 2004–2013, niezależnie od programów operacyjnych, stanowią prawie 80% wszystkich przedsięwzięć dofinansowanych z budżetu Unii Europejskiej realizowanych w mieście. Przytoczone zestawienia pozwalają wnioskować o wysokim potencjale Ostródy w zakresie rozwoju funkcji turystycznej i usługowej oraz dalszym podążaniu w kierunku miasta turystycznego. Działania prowadzone przez lokalne władze przejawiające się organizowaniem licznych imprez sportowych i kulturalnych o zasięgu krajowym (m.in. Polska Noc Kabaretowa, Ogólnopolski Festiwal Muzyki Tanecznej) i międzynarodowym (m.in. Ostróda Reggae Festival, mistrzostwa świata w wakeboardzie) oraz umacnianiem istotnych z punktu widzenia rozwoju turystyki obszarów wpływają na podniesienie atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej miasta oraz jej promocję w kraju i za granicą. Bogata oferta kulturalna, turystyczna i sportowo-rekreacyjna w połączeniu z istniejącą bazą hotelową o zróżnicowanym standardzie przyciąga corocznie wielu turystów i wpływa na wzrost konkurencyjności Ostródy na tle innych regionów.

Przykładem pozytywnych przemian miasta jest rewitalizacja i przystosowanie do nowych funkcji dawnych obiektów powojсковych na terenie „Białych koszar” oraz zabytkowego budynku dworca i renowacja liceum ogólnokształcącego. W 2002 r., po demilitaryzacji, tereny powojсковe stały się własnością podmiotów administracji samorządowej, a pozostałą część kompleksu odsprzedano prywatnym inwestorom [Skrobot 2010]. Celem ponownego zagospodarowania było nadanie nowych funkcji z jednoczesnym zachowaniem (lub niewielką zmianą) powojсковej architektury. Na terenie dawnej jednostki wojskowej zrewitalizowane budynki pełnią funkcje administracyjne (m.in. starostwo powiatowe, sąd i prokuratura rejonowa, powiatowy urząd pracy, Urząd Gminy Ostróda) oraz usługowe. W ramach środków pozyskanych z budżetu Unii Europejskiej wdrożono dwa projekty: rewitalizację budynku powojсковego na nowoczesne Centrum Użyteczności Publicznej (proj. realizowany przez powiat ostródzki) oraz rewitalizację infrastruktury technicznej i drogowej (proj. realizowany przez gminę miejską Ostróda). Wyburzenie dawnej hali wojskowej umożliwiło poprowadzenie ciągu komunikacyjnego łączącego

ulice po przeciwległych stronach kompleksu, co znacząco usprawniło komunikację kołową i ułatwiło przemieszczanie się po wcześniej niedostępnych terenach. Przemiany objęły całą powierzchnię koszar, odnowiono infrastrukturę techniczną, dawne garaże zmodernizowano i zaadaptowano na Centrum Użyteczności Publicznej, w którym mieszczą się m.in. siedziby organizacji pozarządowych. Zagospodarowanie podyktowane było lokalizacją obszaru – położony w centrum miasta kompleks otoczony jest ważnymi ciągami komunikacyjnymi. Ponadto projekty dofinansowane z budżetu UE w naturalny sposób wpisały się w charakter i krajobraz terenu pokoszarowego i poprzez przekształcenia ciągów komunikacyjnych umożliwiły dostęp i „otwarcie” obszaru na pozostałą część miasta, tworząc zwarty wielofunkcyjny kompleks, stworzony zgodnie z zasadami ładu przestrzennego. Do 2013 r. część obszaru koszarowego służyła corocznie odbywającemu się festiwalowi muzyki pod nazwą Ostróda Reggae Festival, którego organizacja również była współfinansowana z budżetu UE. Przez kilka dni obszar stawał się kolorowym tętniącym życiem miasteczkiem posiadającym bazę noclegową, gastronomiczną i kulturalną wypełnioną wielokulturową mieszkanką artystów i fanów muzyki reggae. Atutami obszaru były lokalizacja, znaczna niezagospodarowana powierzchnia oraz otoczenie ze wszystkich stron budynkami koszarowymi tłumiącymi hałas.

Istotnym działaniem podjętym przez władze miejskie Ostródy była rewitalizacja dworca oraz terenów przyległych, w wyniku której zabytkowy budynek niemal całkowicie zmienił swoje przeznaczenie, stając się obiektem nie tylko o znaczeniu komunikacyjnym, ale i kulturalnym. W oddanym do użytku obiekcie powstały m.in. pracownie artystyczne, kulturalne oraz edukacyjne, Młodzieżowe Centrum Kariery, Klub Plastyka Amatora, Zakład Aktywności Zawodowej. Na terenie dworca prowadzona jest działalność artystyczna, kulturalna i edukacyjna, spotkania dyskusyjne i warsztatowe, funkcjonuje Stowarzyszenie Inicjatyw Możliwych „RzeczJasna” działające na rzecz wykluczenia społecznego. Zachowano dawne funkcje dworca w postaci kas biletowych PKP, odnowiono infrastrukturę w obrębie budynku i jego otoczenia. Rewitalizację ostródzkiego dworca doceniono w VIII edycji konkursu „Polska pięknieje – 7 cudów funduszy europejskich”, w którym obiekt zajął I miejsce w kategorii Rewitalizacja [Ostródzki dworzec... 2015].).

Bezpośredni wpływ na poprawę jakości życia mieszkańców wywarły inwestycje związane z humanizacją blokowisk. Projekty obejmowały poprawę warunków technicznych budynków zrealizowanych w technologii wielkopłytowej (modernizacja, ocieplenie, remonty) oraz adaptację budynku dawnej kotłowni do nowej funkcji z przeznaczeniem na cele społeczne, kulturalne i sportowo-rekreacyjne (Osiedlowy Dom Kultury). Inwestycje przeprowadzone zgodnie z zasadami ładu przestrzennego znacząco wpłynęły na podniesienie walorów estetycznych, standardu życia oraz aktywizację mieszkańców.

Na kształt przestrzeni miejskiej Ostródy oddziałują przemiany infrastruktury technicznej i drogowej. W ramach projektów dofinansowanych z funduszy europejskich przygotowano tereny inwestycyjne z pełną infrastrukturą wodociagową, kanalizacyjną, sanitarną i drogową w północno-wschodniej części miasta z przeznaczeniem na funkcje mieszkaniowe i usługowe oraz w północnej części miasta przy nabrzeżu Jeziora Drwęckiego. Przemiany w zakresie infrastruktury drogowej objęły również zmianę organizacji ruchu w rejonie przejazdów PKP, przebudowę mostu na rzece Drwęcy oraz przebudowę infrastruktury nad Jeziorem Drwęckim.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI KOŃCOWE

W latach 2004–2013 miasto Ostróda zrealizowało 29 projektów wpływających na strukturę przestrzenną bądź funkcjonalną. Znacząco do pozytywnych przekształceń tkanki miejskiej przyczyniły się dotacje z budżetu Unii Europejskiej. Umacniają one turystyczny charakter miasta i kształtują jego potencjał, wykorzystując istniejące warunki środowiska naturalnego oraz możliwości rozwojowe układu urbanistycznego. Na podstawie przeprowadzonych badań wyciągnięto następujące wnioski:

1. W zakresie finansowania inwestycji:

- a) beneficjentami o najwyższym udziale dofinansowania są organy samorządowe: gmina miejska Ostróda i powiat ostródzki;
- b) największą inwestycją zarówno pod względem nakładów finansowych (kosztów całkowitych, wartości dofinansowania), jak i zajmowanej powierzchni w przestrzeni miasta jest Centrum Targowo-Konferencyjne Warmii i Mazur Arena Ostróda;
- c) 96% kosztów wszystkich projektów zrealizowano w ramach Regionalnego programu operacyjnego „Warmia i Mazury” (41%) oraz PO „Rozwój Polski Wschodniej” (55%) w latach 2007–2013, a 4% w ramach Zintegrowanego programu operacyjnego rozwoju regionalnego (lata 2004–2006);
- d) prawie 80% wszystkich inwestycji realizowanych w mieście związanych było z rozwojem i wsparciem sfery turystycznej;
- e) najwięcej inwestycji (23 stanowiące 80% wszystkich przedsięwzięć) zrealizowano w ramach RPO „Warmia i Mazury”, największe koszty inwestycji poniesiono w ramach PO „Rozwój Polski Wschodniej”.

2. W zakresie przemian przestrzenno-funkcjonalnych:

- a) wzrost konkurencyjności, wzmocnienie funkcji turystycznej i rekreacyjno-wypoczynkowej miasta poprzez zagospodarowanie nabrzeża Jeziora Drwęckiego (szlaki pieszo-rowerowe, budowa stacji wodnej, amfiteatru, toru do wakeboardingu) oraz modernizację i rozbudowę sąsiadującej infrastruktury drogowej;
- b) podniesienie Ostródy do rangi krajowego ośrodka targowego, zainwestowanie terenów o strategicznym położeniu na styku dróg krajowych nr 7 i 16 poprzez budowę Centrum Targowo-Konferencyjnego Warmii i Mazur Arena Ostróda;
- c) poprawa warunków i jakości życia mieszkańców miasta poprzez inwestycje w infrastrukturę drogową, turystyczną oraz mieszkaniową;
- d) możliwość rozwoju przestrzennego w północno-wschodniej części miasta na skutek powstania terenów inwestycyjnych;
- e) wykorzystanie potencjału nieużytkowanych powojennych budynków oraz dworca kolejowego na terenie miasta; wprowadzenie nowych funkcji na obszarach zrewitalizowanych, m.in. usługowych, edukacyjnych, kulturalnych;
- f) aktywizacja mieszkańców, powstanie nowych miejsc pracy i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu;
- g) poprawa estetyki i architektury bloków mieszkaniowych wybudowanych w technologii wielkopłytywowej;
- h) zwiększenie dostępności komunikacyjnej do strategicznych obiektów administracyjnych i użyteczności publicznej na terenie „Białych koszar”.

Przedstawione zmiany w Ostródzie widoczne są w przestrzeni miasta i pełnionych przez nie funkcjach. Świadczą o rozwoju i dostosowaniu do panujących warunków gospodarczych, a także wykorzystaniu szansy, którą niesie wsparcie z budżetu Unii Europejskiej. Na podstawie przeprowadzonych badań można wnioskować, że bez pozyskanego wsparcia finansowego wiele inwestycji na terenie miasta mogłoby nie zostać zrealizowanych z powodu niewystarczających funduszy. Szczególnie istotne z perspektywy położenia fizyczno-geograficznego oraz walorów miasta jest wsparcie potencjału turystycznego Ostródy.

Dalsze możliwości rozwoju przestrzennego i funkcjonalnego miasta stwarza nowa perspektywa finansowania inwestycji z budżetu Unii Europejskiej na lata 2014–2020 (m.in. z Regionalnego programu operacyjnego województwa warmińsko-mazurskiego oraz programu operacyjnego „Infrastruktura i środowisko”). Szczególnie istotnym realizowanym przedsięwzięciem jest budowa drogi ekspresowej S7 przebiegającej przez miasto oraz obwodnicy Ostródy w ciągu drogi krajowej nr 16 wpływających na poprawę dostępności komunikacyjnej. Osie priorytetowe poszczególnych programów ukierunkowane są ponadto m.in. na rozwój infrastruktury transportowej, przeprowadzanie procesów rewitalizacji, dbałość o środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów, jak również wykorzystanie inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego.

PIŚMIENNICTWO

- II edycja konkursu „Polska pięknieje – 7 cudów Funduszy Europejskich” (2009). Portal Funduszy Europejskich, http://www.funduszeuropejskie.2007-2013.gov.pl/dzialaniapromocyjne/Polska_Pieknieje/Strony/II_Polska_Pieknieje.aspx, dostęp: 10.07.2016.
- Bajko, Z., Jóźwiak, B. (2008). Fundusze strukturalne i fundusze spójności w Polsce na lata 2007–2013, Wydawnictwo KUL, Lublin.
- Bartosiewicz, B., Kamiński, T. (2014). Wykorzystanie funduszy unijnych w małych miastach w Polsce w latach 2007–2013 – ujęcie przestrzenne, *Acta Universitatis Lodziensis, Folia Geographica Socio-Oeconomica* 18, 3–22.
- Buczowski, B. (2011). Wykorzystanie funduszy strukturalnych w regionie łódzkim na tle pozostałych regionów w Polsce, www.kls.uni.lodz.pl, dostęp: 8.07.2016.
- Bud, A., M. (2015). Using EU funds in Central and Eastern Europe – Romania’s position, *WSB University in Wroclaw Research Journal*, 15(4), 549–558.
- Churski, P. (2008). Structural Funds of the European Union in Poland—Experience of the First Period of Membership, *European Planning Studies* 16(4), 579–607.
- Dane programów operacyjnych Unii Europejskiej, <http://www.mapadotacji.gov.pl/>, dostęp: 8.07.2016.
- EU Funds in Central and Eastern Europe, Progress report 2007–2013, 2014, KPMG, <https://www.kpmg.com/SI/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Documents/EU-Funds-in-Central-and-Eastern-Europe.pdf>
- Ferry, M., McMaster, I. (2005). Implementing structural funds in Polish and Czech regions. Convergence, variation, empowerment?, *Regional & Federal Studies* 15(1), 19–39.
- Grzebyk, M. (2012). Miejsce i znaczenie środków unijnych w zarządzaniu gminą, *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy* 27, 148–162.

- Katoła, A. (2012). Wpływ korzystania z funduszy unijnych na wzrost konkurencyjności gmin, *Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania*, nr 25, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin.
- Kossowski, T., Klimczuk, B. (2012). Fundusze strukturalne w rozwoju lokalnym. Podstawowe problemy na przykładzie miasta Zamość. *Barometr Regionalny* 1(27), 77–82.
- Kozak, M. (2011). Wpływ projektów funduszy strukturalnych na rozwój Zielonej Góry, *Studia Regionalne i Lokalne* (wyd. spec.).
- Kulawik, A. (2014). Wykorzystanie funduszy strukturalnych w małych miastach regionu łódzkiego, *Acta Universitatis Lodziensis, Folia Geographica Socio-Oeconomica* 18, 41–57.
- Maciejuk, M. (2013). Fundusze unijne jako źródło zasilania budżetów jednostek samorządowych na Dolnym Śląsku, *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, 296, Wrocław.
- Narodowa Strategia Spójności, 2007–2013, www.funduszeuropejskie.gov.pl, dostęp: 8.07.2016.
- Ostródzki dworzec nowym cudem funduszy europejskich (2015). Serwis Regionalnego programu województwa warmińsko-mazurskiego, <http://rpo.warmia.mazury.pl/artukul/169/ostrodzki-dworzec-nowym-cudem-funduszy-europejskich>, dostęp: 8.07.2016.
- Panasiuk, A. (2013). Polityka regionalna w zakresie rozwoju turystyki w aspekcie wykorzystania środków Unii Europejskiej, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Ekonomiczne Problemy Usług*, nr 103. Rola funduszy unijnych w rozwoju społeczno-gospodarczym regionu.
- Płoszaj, A. (2011). Rewitalizacja miast w polityce spójności., *Studia Regionalne i Lokalne* (wyd. spec.).
- Prusik, M., Banaszek A., Żróbek R. (2015). Rola funduszy europejskich w finansowaniu procesu rewitalizacji miast w Polsce, *Studia Miejskie* 17, 49–61.
- Rogatka, K., Biegańska, J., Grzelak-Kostulska, E., Cieślík, E., Chodkowska-Miszczyk, J., Środa-Murawska, S. (2015). Revitalization as a part of the EU cohesion policy. *Materiały XVIII. Międzynarodowe Kolokwium o Regionalnych Vědách. Hustopeče* 17–19.06.2015.
- Siemiński, W., Topczewska, T. (2009). Rewitalizacja miast w Polsce przy wsparciu funduszami UE w latach 2004–2008, Warszawa, Difin.
- Skrobot, W. (2010). Historyczne zespoły pokoszarowe w Ostródzie. *Rozmaitości Ostródzkie* 37.
- Standar, A., Puślecki, Z. (2011). Ocena zastosowania środków polityki regionalnej Unii Europejskiej przez samorządy gminne województwa wielkopolskiego, Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, Poznań.
- Zaman, G., Criste, A. (2011). EU structural funds absorption in Romania. Obstacles and issues, *Romanian Journal of Economics*, 32, 1(41), 60–77.

IMPACT OF EU FUNDS ON THE SPATIAL AND FUNCTIONAL TRANSFORMATIONS AS ILLUSTRATED BY THE CASE OF THE CITY OF OSTRÓDA

Summary. The article describes the impact of the grants financed from the general budget of the European Union on the spatial and functional transformations as well as development of the city of Ostróda. The timeframe includes two main stages of financing: 2004–2006 (IROP) and 2007–2014 (DEP OP and ROP for Warmińsko-Mazurskie Voivodship). The projects that had direct impact on the changes in the spatial or functional area of the city were analysed. The largest number of investments was implemented

under the Regional Operational Programme for Warminsko-Mazurskie Voivodship and the highest costs were incurred under the Operational Programme Development of the Eastern Poland. 80% of all investments are related to the support of the tourism industry potential; the processes of revitalisation also play an important role. On the basis of studies carried out, it may be concluded that the city took has taken full advantage of the opportunity created after Poland's accession to the European Union. What is more, many investments would not have come into existence were it not for the financial support obtained.

Key words: EU funds, financing, spatial and functional transformations, local development, city

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 24.08.2016

Do cytowania – for citation:

Szarek P., K. (2016). Wpływ funduszy europejskich na zmiany przestrzenno-funkcjonalne na przykładzie miasta Ostródy. *Acta Sci. Pol. Administratio Locorum* 15(3), 49–64.